

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

תוכן

- א. אפילו הקדיחה תבשילו.....1
- ב. אף כאן בשני עדים.....2
- ג. אם לבו לגרשה והיא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו קרי עליה אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך.....3
- ד. שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע ... זו מצוה מן התורה לגרשה ... זה הוציא רשעה מביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו.....4
- ה. אם שנאתה שלח ... שנאווי המשלח ... הא בזוג ראשון הא בזוג שני ... כי ה' העיד בינך ובין אשת נעורידך ... והיא חברתך ואשת בריתך.....8
- הדרן עלך המגרש וסליקא לה מסכת גיטין.....9
- הדרן עלך מסכת גיטין והדרך עלן.....10

דף צ.

א. אפילו הקדיחה תבשילו

כתיב (דברים כד פסוק א – ב) **כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָעֻלָּה וְהָיָה אִם לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו כִּי מִצָּא בָּהּ עֲרוּת דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר פְּרִי־תָת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשָׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ. וַיֵּצֵאָהּ מִבֵּיתוֹ וְהִלָּכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אֲחֵר. ודרשינן ליה לקרא הכי¹, אם לא תמצא חן בעיניו מחמת שמצא בה ערוה, או שמצא בה פשיעת דבר אחר שפשעה כנגדו, אפילו לא עשתה אלא הקדיחה תבשילו כלומר² ששורפתו ע"י האור או מלח, וכתב לה ספר כריתות, דאם לא כן דבר למה לי, כי מצא בה ערוה היה לו לומר, אלא לרבות כל דבר של פשיעה.**

ואם תשאל אם כן ערוה למה לי, לומר לך מחמת מציאות דבר ערוה מצוה לגרשה ומחמת פשיעת דבר אחר אינה מצוה אלא מותר לגרשה. לפיכך מותר לו לאדם לגרש את אשתו אם פשעה כנגדו באיזה דבר שיחיה.

¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קיט א, ולבוש שם

² ט"ז שם ג

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

אבל אם לא פשעה כנגדו, אלא שלא מצאה חן בעיניו מחמת שאינה נאה³, או ליקח נאה הימנה לא יגרשנה, דהא כתיב בתריה (שם פסוק ג) וּשְׁנָאָה הָאִישׁ הָאֶחָד מִשְׁמַע שלא יגרשנה אלא מחמת שנאה דהיינו שפשעה כנגדו⁴, ולא משום נשיאות חן של יופי או כדי ליקח נאה הימנה, לפיכך לא יגרשנה אלא משום פשיעת דבר. מיהו אפילו לא פשעה אלא הקדיחה תבשילו פשיעת דבר מקרי.

ולהלך עמוד ב' יבואר שבזיווג ראשון גם משום כך לא ימהר לגרשה.

ודוקא בימיהם⁵ שהיו מגרשין בעל כרחיה, אבל אם מגרשה מדעתה מותר. ובעל כרחיה נמי לא אמרן שלא יגרשנה אלא כשמגרשה מחמת פשיעת דבר, אבל אם מגרשה מחמת ערות דבר, מצוה לגרשה אפילו בעל כרחיה ואפילו אשתו ראשונה.

ב. אף כאן בשני עדים

כבר התבאר במסכת יבמות דף קיב. ובמסכת נדרים דף צ. שהאשה שאמרה לבעלה שזינתה עליו, אם אין עדים⁶ שזינתה אלא שהיא אומרת שזינתה, אין חוששין לדבר זה לאוסרה שמא עיניה נתנה באחר, אבל נאמנת היא על עצמה שהודאת בעל דין כמאה עדים דמי ואבדה כתובתה עיקר ותוספת, ומה שאינו בעין ממה שהכניסה לו.

ודוקא שאין רגלים לדבר אז אינה נאמנת להוציאה, אבל אם יש רגלים לדבר נאמנת וחוששין אף לאוסרה.

וכבר התבאר במסכת יבמות דף כד: שאשה⁷ שבאו עליה שני עדים והעידו שזינתה עם זה כשהיתה תחת בעלה הראשון, הרי זו תצא מזה אף על פי שיש לה ממנו כמה בנים⁸, שהרי כבר נאסרת עליו עולמית מונטמאה לבועל.

³ ודווקא בנשואה אבל בארוסה יוכל לגרשה כדי ליקח נאה הימנה רשד"ם חא"ה סי' ס'. לא היה יכול להודקק עם אשתו ועסקו ברפואו שנה או שנתיים או שלש ולא הועיל להם. עון להם שיהיו יחדיו ס"ח סי' שנ"א. באר היטב שם ג.

⁴ אף לא פשעה נגדו והוא שונא אותה מחמת שנמאסת בעיניו ומכ"ש אם יש לה איזה מום ע"ז ג"כ נאמר כי שנא שלח רק שב"ה אורחא דמילתא נקמי שאין דרך להטיל שנאה על אשתו רק בפשעה אבל העיקר תלוי בשנאה כפשטא דקרא. ח"מ שם ג, אולם בזיווג ראשון עיין באר היטב שם שהביא מכנה"ג בשם הרא"ם. אשה שהיא מאוסה ביותר ומאוסה ליה אפ"ה אין לו לגרשה בזיווג ראשון כנה"ג בשם הרא"ם.

⁵ רמ"א שם

⁶ שו"ע אבהע"ז קטו ו

⁷ שו"ע ונו"כ שם יא ב

⁸ קשה פשיטא דלא מהני בנים לבטל איסור דאורייתא דררשינן ונממאה אחד לבעל וא' לבועל ותיירין בנימוק"י דקמ"ל אפילו אם ספק לנו אם היה באונס או ברצון אמרינן שהיה ברצון ומביא ראיה מפ"ק דכתובות ע"ז ותמוהין דבריו דודאי אפילו מבעלה מוציאת אותה בזה כדמוכח שם בפ"ק דכתובות וא"כ מאי קמשמע לן מבעל ולא אמרוהו בבעל ונראה דס"ד הואיל ומצינו קולא גבי בועל לענין ביאת גוי עליה בחיי בעלה דאף

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ג. אם לבו לגרשה והיא יושבת תחתיו ומשמשתו מהו קרי עליה אל תחרש על רעהו רעהו והוא יושב לבטח אתך

כבר התבאר במסכת יבמות דף לז: שלא ישא אדם אשה ודעתו לגרשה⁹, שהוא מטעה אותה שהיא סבורה שתעמוד תחתיו כל ימיה, ואם היתה יודעת לא היתה נשאת אליו, ועובר על לאו דשלמה ע"ה שאמר (משלי ג פסוק כט) אל תחרש על רעהו רעהו והוא יושב לבטח אתך. לפיכך אם הודיעה מתחלה שהוא נושא אותה לימים ידועים מותר¹⁰.

על גב דאסורה לבעלה מכל מקום מותרת לו אחר שיתגייר ולא דמי בועל לבעל בזה ה"נ הו"א אין איסור לבעל אלא שלא ישאנה באיסור אבל אם נשאה בהיתר שלא ידע מעידי טומאה לא תצא וכ"ש שיש לחוש להבנים קמ"ל דאפילו יש לה בנים תצא ולא מהני כאן דיעבד. ט"ז שם ו

⁹ בודאי מיירי כאן באשה שאינה ראויה להתגרש דהא לא שייך הכא לא דבר ולא ערוה, וא"כ אם גירשה אח"כ הוי איסור בלאו הכי כדלחלן, שהיה דעתו לגרשה, אלא ודאי דמיירי שלא גירשה אח"כ ואפ"ה איסורא איכא בשעת נישואין להיות דעתו כן. ט"ז שם.

¹⁰ ק"ק דאמרינן סוף פ"ב דנדרים: "וברותי מכם הפושעים והמורדים ב"י אמר ר"ל אלו בני ט' מדות וחד מנייהו בני גרושת הלב, ופסקו הטור ומרן ז"ל לעיל סי' כ"ה ובטא"ח סי' ר"מ יע"ש אך לעיקר קושייתנו י"ל דמ"ש הכא דאם הודיעה מתחלה שהוא נושא אותה לימים מותר היינו משום טעמא דאל תחרוש אבל הבנים בני גרושה הוו וצריך שיגמור בדעתו קודם ביאה שאם תתעבר שלא יגרשנה. ועי"ל דבני גרושת הלב לא איקרו אלא כשאינו מודיעה אבל אם מודיעה שרי והכי דייקי דברי הטור ומרן שכתבו שם בני גרושת הלב שגמר בלבו לגרשה יע"ש. גט פשוט שם ג. ועי' במל"מ פכ"א מהא"ב סוף דין כ"ח שכ' דמ"ש הרב ג"פ דבני גרושת הלב לא מקרי אלא כשאינו מודיעה אבל אם מודיעה שרי (וכן מבואר מדברי הפרישה שהביא הב"ש כאן סק"א ולעיל סי' כ"ה סק"ט) דברי תימה הם שהרי טעמא דאיסורא כ' הרא"ש ספ"ב דנדרים לפי דמהרהר באחרת א"כ אף אם הודיעה שייך האי טעמא אך נ"ל דע"כ לא אמרינן כשגמר בלבו לגרשה דאסור לבא עליה אלא כשרוצה לקחת אשה אחרת דאז שייך טעמא דמהרהר באחרת אבל כשאינו רוצה לקחת אשה אחרת שרי ואף מרן ז"ל שכ' סתם ואם הודיעה מותר בכ"ה"ג קא מיירי עכ"ל. וע"ש עוד דמה דמשמע מדברי הרב ג"פ דס"ל דאיסורא דבני גרושת הלב לא הוי אלא אם תתעבר אבל אם אינה מתעברת לא (גם הב"ש סק"א כתב וז"ל גם י"ל בני תשע מדות היינו הבנים פגומים כו') ל"נ דהיינו דוקא למאן דסבר דקרא דוברותי מכם המורדים והפושעים קאי אבנים אבל לסברת הראב"ד שהביא הב"י א"ח סי' ר"מ דקרא קאי לבעלים בא' מ"ט מדות שהם מורדים ופושעים אף שלא תתעבר אסור ע"ש. פתחי תשובה שם א

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ואם נשאה סתם¹¹ והיתה משמשתו בצרכי ביתו,¹² ויושבת עמו בטח, והוא יש בדעתו לגרשה ואינו מודיעה¹³, וי"א אפילו מודיעה¹⁴, עובר גם כן על לאו הנזכר אל תגרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך. ואפילו באשה שיש לו רשות לגרשה כגון שפשעה נגדו¹⁵. עובר.

י"א¹⁶ שבזמן הזה שאסור לגרשה בעל כרחא אין איסור, אם מודיעה ומפייס אותה.

דף צ:

ד. שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע ... זו מצוה מן התורה לגרשה ... זה הוציא רשעה מביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו

כבר התבאר במסכת יבמות דף סג: ובמסכת סוטה ו. שאשה רעה בדעותיה ושאינה צנועה כבנות ישראל הכשרות מצוה לגרשה שני' (משלי כב פסוק י) גֵרֶשׁ לִי וְיֵצֵא מִדּוֹן גֶּרֶשׁ לִי וְיֵצֵא מִדּוֹן.

¹¹ שו"ע ונו"כ שם ב

¹² ומלשון יושבת תחתיו ומשמשתו משמע דהיינו שבא עלי' הוא דאיכא איסורא דאל תחרוש אבל אם אינו בא עליה ליכא איסורא אם בדעתו לגרשה אף על פי שהיא יושבת לבטח אתו ומיהו יש לדחות. ח"מ שם א. ה' נראה בני תשע מידות איירי כשבא עליה וכאן איירי כשלא בא עליה אינו אסור אלא משום אל תחרוש ולא כח"מ שכתב דאיירי כאן דוקא כשבא עליה, ב"ש שם א. ובפר"ח שם ודע דיושבת תחתיו ומשמשתו לאו דוקא תשמיש ממש אלא אפילו שימוש בצרכי הבית, כל שאינו מודיע לה שדעתו לגרשה שפיר קרינן ביה אל תחרוש שהרי היא יושבת לבטח, והכי משמע שכן דעת הטור שכתב וכן היושב עם אשתו ודעתו לגרשה וכו' ודלא כהחלקת מחוקק.

¹³ בפר"ח פשיטא ליה שבמודיעה מותר. וקרא הכי דייק אל תחרוש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך הא אינו יושב לבטח דהיינו שמודיע לה לית לן בה וכ"כ בתשובת הגאונים בס' קפ"ח. וכן בגמ' פשוט שם ד משמע שאם מודיעה שרי.

¹⁴ אפשר שאם הודיע' שדעתו לגרשה לאחר זמן אין בזה איסור כמו שנתבאר אם הודיעה תחילה ולא קרינן בה והוא יושב לבטח אתך דהא הודיעה ומיהו יש לחלק דשאני אם בתחלה נתרצית להיות אצלו לזמן מוגבל סברה וקבלה אבל כשהודיעה אח"כ שדעתו לגרשה מה לה לעשות ולכה מצטערת בקרב' וקרינן ביה אל תחרוש על רעך רעה. ח"מ שם. א, וכן בבאר היטב שם ב כתב בפשיטות שגם אם מודיעה עובר.

¹⁵ מ"ז שם ב

¹⁶ לבאורה ה' נראה דהיינו דוקא בזמן הש"ס דהיו רשאי' לגרש בע"כ אז כיון דיכול לגרשה כתיב כי שנא שלח ויכול לשלחה ולכך אסור לו להחזיקה ודעתו לגרשה אבל בזה"ז שא"י לגרשה בע"כ א"כ אם באמת שנא אותה מה יש לו לעשות כיון שא"י לגרשה ולישב כך בלי עונה חדא דאסור למעט עונתה ועוד דיבוא לידו עבירות בכח"ג אם דעתו לגרשה כשיפייסנה אין איסור בדבר דמה יש לו לעשות אם לא מצאה חן בעיניו והרי עיקר האיסור נלמד מקרא כי שנא שלח וכאן בזה"ז לא שייך זה כלל כנלפע"ד נכון ודו"ק. חכמת שלמה שם.

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ואשה שנתגרשה משום פריצות¹⁷ אין ראוי לאדם כשר שישאנה¹⁸, שאין זה מוציא רשעה מביתו וזה מכניסה לתוך ביתו. וכ"ש שאין ראוי להשיאו עצה שיחזירנה¹⁹, מיהו אם עבר ונשאה אין מוציאין.

ובמסכת סוטה דף כה. התבאר שהעוברת²⁰ על דת אם הוא רוצה לקיימה אחר כך, אפילו יש עדים שעברה, אין כופין אותו להוציאה. ומכל מקום מצוה הוא שיוציאנה²¹ אפי' אין עדים בדבר אלא כיון שהוא יודע שהיא עוברת על דת²², וכיון שהיא מעיזה באחת מכל אלו, פריצות רב הוא ונקראת עוברת על דת. ויכול לגרש אותה בעל כרחא אפילו בלא התראה²³, אפילו בזמן הזה, ואין בזה משום תקנת רבינו גרשום²⁴. וי"א²⁵ שאינו מצוה אלא רק רשות.

וכבר התבאר במסכת כתובות דף עב: איזה היא דת יהודית²⁶, שהוא מנהג צניעות שנהגו בו בנות ישראל, ואם עברה על אחת מהן עברה על דת יהודית ויוצאה בלא כתובה.

ואלו הן, היוצאת לשוק או לרחוב שרבים בוקעים בו וראשה פרוע ואינו מכוסה כדרך שרגילים לכסות²⁷, או שיוצאת מחצר לחצר דרך רחוב צדדי בשיער שאינו מכוסה

¹⁷ רמב"ם הלכות גירושין פרק י הלכה כב, שו"ע ונו"כ אבהע"ז קיט ה

¹⁸ אולם אם משום דבר שהקדיחה תבשילו לוקחה אחר לכתחלה וכן נראה מדברי התוס' שם וכן משמע מדברי מרן שכתב משום פריצות ומשמע נמי מדבריו ז"ל דאפילו אשה רעה בדעותיה יכול ללוקחה אחר. גט פשוט שם טז

¹⁹ גט פשוט שם

²⁰ שו"ע ונו"כ שם

²¹ רמ"א שם וזה הוא דעת הראב"ד וכן הוא במרדכי

²² באר היטב שם יז מהר"ם טראני ח"ג סי' קכו

²³ ט"ז שם ט ועזר מקודש ד

²⁴ הנה לדעת הרא"ש והמ"ו והראב"ד לא אפשר אפשיטא הבעי' בסוטה אם יכול לקיימה וכיון דלא אפשר לא כפינן ליה לגרשה ומ"מ מצוה הוא להוציא אותה, ולשיטת תוס' והרשב"א נפשט הבעי' דיכול לקיימה ומ"מ ס"ל מצוה לגרש אותה כמ"ש במ' אפילו לפי הבעי' דיכול לקיימה מ"מ מצוה לגרשה מ"ה שפיר מה שפסקו דחר"ג לא שייך בזה. ב"ש שם יט

²⁵ מדברי הר"ן משמע שהרשב"א ס"ל דאין זה מצוה רק רשות כמו שאין מצוה שלא למחול על קינויו וכן משמע מלשון הרמב"ם בפ' כ"ד מה"א דין ט"ז עוברת על דת משה וכן זאת שעשתה דבר מכוער אין כופין את הבעל להוציא אלא אם רוצה לא יוציא והא דאמרין בסוף המגרש דמצוה לגרשה אפשר דמיירי התם דפרוצ' ביותר דפרומ' משני צדדיה ורוחצת וכו' כדאיתא התם מיהו בפ"י מה"ג כתב הרמב"ם ושאינה צנועה כבנות ישראל הכשרו' מצוה לגרשה, וסיים הרמב"ם פכ"ד מה"א בדין הנ"ל ואף על פי שלא הוציא אין לה כתובה שהכתוב' מתקנת חכמים היא כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ולא הקפיד' אלא על בנות ישראל הצנועו' אבל אלו הפרוצו' אין להן תקנה אלא תהא קלה בעיניו להוציא' עכ"ל ונראה אם אין מוציא אותה והיא מתנהג' מכאן ואילך בדרכי הצנועו' וחזרה ממעשיה הראשונים אסור לדור עמה בלא כתוב' וצריך לכתוב לה כתובה אחרת דכתוב' הראשונ' נמחל שעבודה בשעה שעברה על התראתו. ח"מ שם יח

²⁶ שו"ע ונו"כ אבהע"ז קטו ד

²⁷ ב"ש שם ט

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

כלל²⁸, או שמראה זרועותיה לבני אדם, וי"א שרק ברגילה בכך²⁹, או שהיתה משחקת עם הבחורים, או מדברת עם כל אדם דברי הבאי ובטלה שחוק או קלות ראש³⁰, או שהיתה תובעת בתשמיש בקול רם מבעלה עד ששכנותיה שומעות אותה מדברת על עסקי תשמיש, או כשהוא מדבר עמה על עסקי עונה מריבה עמו ומשמעת לשכיניו והוא בוש בדבר זה³¹, שכל אלו דברי פריצות הן והבעל בוש ממנה, לכך תצא בלא כתובה.

וכן המקללת³² אבי בעלה בפני בעלה³³, ויש אומרים דהוא הדין אם קללה אבי בעלה בפני עצמו שלא בפני הבעל, ויש מפרשים דהוא הדין המקללת בעלה בפניו, בכל אחת מאלו תצא בלא כתובה.

וכן העוברת על דת משה, פירוש המעבירה את בעלה על דת משה ויהודית. ואיזו היא דת משה, מאכילתו דברים שאינן מעושרים, וכל שכן³⁴ אחד מכל שאר האיסורין כגון דם או חלב שהכשילתו ואכלו על פיה, בין איסור דאורייתא ובין איסור דרבנן³⁵,

²⁸ ב"ש ט שאם יוצאת לרשות הרבים בשיער שאינו מכוסה כלל הוי דת משה לשיטתו.

²⁹ וכן כתב ב"י בשם תשובת הרשב"א וז"ל אבל אם גילתה ראשה באקראי או דברה עם בחורים פעם אחת דרך מקרה ודאי לא הפסידה כתובתה ועיין בח"מ שם יא לא ידעתי למה העתיק זה דאי בלא התרו בה אפילו ברגילה אינה מפסד כתובתה ואם התרו בה ועבר' על ההתרא' אפי' בפעם אחת מפסדת כתובתה דלא נתנו חכמים שיעור לדבר והרשב"א בתשובה לרוחא דמילתא נקט דאפילו לקראה בשם עובר' על דת אין ראוי בשביל פעם א' ויש שם ט"ס בתשובה. ועיין בב"ש יא כתב "בתשוב' רשב"א עובר' היה שהיתה מתקוטט' ומחמת כעס גלתה זרועותיה וכתב דלא הוי עובר' עד"מ דאינה רגילה בכך ופי' בד"מ דאיירי בהתרה בה דאל"כ מהיב' תיתי לומר דהיא עוברת על ד"מ ונראה דוקא בכה"ג דגלתה מחמת כעס או בכיוצא בזה אז אמרינן דלא עשתה מחמת פריצו' אלא דוקא כשרגילה לעשו' כן אז לא תלינן בשום סיבה אבל אם מגלה את זרועותיה בלא סיבה אז אפי' לא רגילה לעשות כן הרי היא עוברת על ד"י והרב רמ"א שכתב ורגילה בכך משמע אפילו אם מגלה את עצמה בלא סיבה א"י מנ"ל וכן תמה עליו בח"מ.

³⁰ ח"מ שם יב

³¹ ח"מ שם יג מפירש"י בסוגיין

³² שמעתי בשם הגאון החסיד מהרח"ל זצ"ל מבריסק שאמר דדוקא מקללת בשם או בכינוי כמו במקלל עצמו וחבירו במס' שבועות דל"ה ע"א ובח"מ סי' כ"ז ומקלל אביו ואמו ביו"ד סי' רמ"א ס"א ע"ש. ואני שאלתי על זה ממה דאיתא בש"ס במקומו בכתובו' דף ע"ב ע"ב דאמרה ליה ניכלי' אריה לסבא באפי' בריה והשיב לי חכם אחד דאריה הנאמר כאן הוא משל להקב"ה כדאי' בחולין נ"ט ע"ב וגם בספרי המקובלים אריה הוא שם וכוונת הגמרא לכנות ע"ד דאיתא בסנהדרין דף נ"ו ע"ש וצ"ע. פ"ת י

³³ הוא דעת הרמב"ם. ולרש"י ותוס' אפי' בפני בן בעלה ולהג"מ אפילו אם היא מקללת זקנו של בעל בפני בעל הוי מקללת ב"ש. ודוק' על מנן אבל אם מכה לה או מצערה הרבה אין אדם נתפס על צערו ואינה מפסדת כתובתה מהר"א סי' נ"ג. באר היטב שם יד

³⁴ שהרי מעשר בזמן הזה אינו אלא מדרבנן ואפי' יהיה מן התורה ק"ו הוא לשאר דברים האסורים שהרי המעשר אפשר לו לבעל להפריש ולא יסמוך עלי' כ"ש אם מאכילתו דברים האסורים והוא לא ידע ואשם. ח"מ שם ב מהמ"מ.

³⁵ ולא נתבאר אם מכשלת אותו בשאר איסורים כגון שצוה עליה להניח עירוב והוא סומך עליה ומטלטל בשבת ואח"כ נודע שלא הניחה עירוב או צוה עליה לשרוף החמץ והיא לא עשתה ונשאר החמץ בביתו וכיוצא בזה אם ג"כ יוצאת בלא כתובה. ח"מ שם ב ועיין בב"ש שם ב שכתב יש לומר דוקא כשמאכילתו דבר איסור אבל שאר איסור שאינו דבר אכילה כגון נגיעה בעת נדתה לא כמ"ש חילוק בעין זה בתוס' ריש חולין

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

וי"א אף היוצאת ושערה אינו מכוסה כלל לרשות הרבים³⁶, או שמשות נדה ונודע לו אח"כ, כגון שאמרה פלוני חכם תיקן לי הכרי הזה או התיר לי חתיכה זו או טיהר לי הדם הזה ונמצאת שקרנית.

ודוקא שהוכחשה בעדים כגון שהעידו שבאותה שעה שאמרה שפלוני תיקן לה לא היה אותו פלוני בעיר, וגם יש עדים שאמרה לו שהוא מתוקן ושהוא אכלו על פיה, או שבאה והעודתה במה שעשתה³⁷, אבל אם אין עדים והיא כופרת שלא האכילתו, או שמכחשת החכם שאומר שלא תיקן לה והיא אומרת שתקן לה נאמנת.

ודוקא שהכשילתו ואכל על פיה, אבל אם רצתה להאכילו דבר איסור ונודע לו ופירש, ולא אכל או שהיא בעצמה אכלה דבר איסור³⁸, לא אבדה כתובתה, דלא מפסידת כתובה אלא במקום שעשתה חציפות בבעלה או שיש חשד זנות³⁹, אבל באכילתה בעצמה דבר איסור למה נפסידנה כתובתה נוכיח אותה על פניה בעונשים אחרים.

י"א שלא איבדה כתובתה אלא אם כן התרה בה⁴⁰ תחלה ויש עדים שהתרה בה ולא השגיחה בדבריו ועברה על התראתו, אך אין צריך התראה בשעת מעשה דוקא כמו בדיני נפשות, אלא שהתרו בה שאם תעשה כך תפסיד כתובתה⁴¹. ואם אין עדים תשבע שהיא כדבריה וגובה כתובתה. ואם הוא רוצה לקיימה אחר כך אפילו יש עדים שעברה אין כופין אותו להוציאה.

³⁶ עיין ב"ש ס"ק ט שכתב שהוא דת משה אולם צ"ע שהרי אינה מכשילה בכך את בעלה ואינה אלא עוברת על איסור בעצמה, אמנם אפשר שבכל כיון שמכשילה הרבים בראחית שערותיה חשיב דת משה.

³⁷ אף על גב דאין אדם משים עצמו רשע מ"מ להפסיד ממון אדם נאמן הודעת בעל דין כמאה עדים דמי וכ"כ הרשב"א והר"ן והמגיד. ב"ש ס' ג

³⁸ ח"מ שם א מהרא"ש

³⁹ הכלל הוא דאינה יוצא' בלא כתובה אא"כ הכשילו בדבר איסור או כשהיא עובר' על חטא דבנים מתו באותו חטא או אם עשתה דבר פריצו' דאו יש לחוש שמא תזנה תחתיו אבל משום שאר איסור שעשתה אינה יוצא' בלא כתובה. ב"ש ס' א

⁴⁰ עיין ב"ש שם יז ומשמע מכל הפוסקים עוברת על דת הן ד"מ הן ד"י צריכה התראה אלא רש"י בסוטה דף כ"ה פ' בבב' זו אם צריכה התראה להפסיד הכתובה דאיידי דעוברת על ד"י משמע דס"ל אם היא עוברת על ד"מ א"צ התראה כיון דכבר הכשילו וא"צ התראה בשעת מעשה וע' במ' ובהג"א שהוכיח מרש"י סוטה שרק עוברת על דת יהודית בעי התראה. ועיין בשו"ת אור נעלם (סי' כט). והעמים כן גם בדעת המוש"ע. ע"ש. וכן תפסו בדעת רש"י הרבה מהאחרונים, ומהם: הפנים מאירות ח"ב (סי' יב). והשב"י ח"ג (ס"ס קכז). והגנת ורדים (חאה"ע כלל ד סי' יא). והדברי חיים מצאנז ח"ב (חאה"ע סי' כ – כב). והצמח צדק (חאה"ע סי' כד אות ו). וא"כ כשיוצאת בשוק בראש פרוע לגמרי, שמבואר בכתובות (עב א) דהוי מדאורייתא, ופרש"י דהיינו עוברת על דת משה. היה מקום לומר שא"צ התראה אליבא דרש"י. אלא שכבר העירו האחר' מדברי הירוש' (פ' המדיר) דמבואר דכולהו בעו התראה. וכן הרי"ף העתיק דברי הירוש' להלכה. וכ"ה דעת הרמב"ם (פכ"ד מה' אישות הי"ד) ושאר פוסקים. וכבר ביאר כ"ז בבית שמואל שם. וכ"כ השב"י והגו"ר שם. וכ"כ בשו"ת אור נעלם (סי' כח). (וגם הגרמ"מ אשכנזי הנ"ל הודה שאין כן דעת הרמב"ם, וכי' ומי יבא אחר המלך הקדוש הרמב"ם ז"ל. ע"ש א) וכ"כ בשו"ת דבר משה ח"ג (חאה"ע ס"ס י). ובשו"ת נוב"י תניניא (חאה"ע סי' כו). וע"ע בס' ישועות יעקב (סי' קטו סק"ג). וכן הוכיח ההפלאה בקו"א (סי' קטו ס"ק יא). וכבר כתב כן גם המעיל צדקה (סי' סא). ע"ש. ומבואר כ"ז בשו"ת יביע אומר ח"ג (סי' כ"א אות א').

⁴¹ מ"ז שם ה, ח"מ טז, ועיין בב"ש שהכריע שאין צריך להתרות ולומר לה שתפסיד כתובתה אלא מהני התראה סתם.

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

ואם הוא מאכיל אותה דברים האסורים או נודר ואינו מקיים יוציא ויתן כתובה⁴².
אשה שהמירה דתה באונס⁴³ כדי שלא יהרגה, אין עליה דין עוברת על דת משה
ויהודית⁴⁴, כיון שאינה מחששות⁴⁵ הנ"ל אלא י"ל שיש תקלה לבעלה ולבנים אשר
תלד ממנו שיהיה להם לעז גדול שאמם היתה בין הערלים וגם שאפשר שיהיה סכנה
לבעלה לדור עמה במקום אשר המירה

**ה. אם שנאתה שלח ... שנאוי המשלח ... הא בזוג ראשון
הא בזוג שני ... כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריד ...
והיא חברתך ואשת בריתך**

מה שהתבאר לעיל שאפילו⁴⁶ לא פשעה אלא הקדיחה תבשילו פשיעת דבר
הוא נקרא ויכול לגרש אשתו, הדברים אמורים בזיווג שני, שאם שנאה משום
כך, ואינו יכול להעביר על מדותיו⁴⁷, ישלחנה.

אבל בזיווג ראשון⁴⁸ לא ימהר לגרשה ושנוי הוא למקום⁴⁹, שכך אמרו חז"ל
כל המגרש את אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות, דכתיב במלאכי

⁴² ח"מ שם א

⁴³ שבהמירה במזיד ודאי אין צריך להפסיד כתובתה משום עוברת על דת ובודאי הפקירה עצמה לזנות בין
הגויים ונאסרה על בעלה ואין לה כתובה. ט"ז שם ד ח"מ ח

⁴⁴ ב"ש שם א תתשוב' הרא"ש כלל ל"ב סי' ג'

⁴⁵ דהא לא הכשילה לבעל בזה שהמירה אף שחמאה חטא גדול שלא קדשה השם מ"מ לא נחשדה להכשיל
בעלה שאימת בעלה עליה. ח"מ שם ח

⁴⁶ שו"ע ונו"כ קיט ג וברמ"א שם

⁴⁷ מ"מ אין זה דרך מוסר רק אם שנאה בשביל זה אבל אם יכול להעביר על מדותיו הוא משובח וגם אפשר
אתא לאורויי אף לא פשעה נגדו והוא שונא אותה מחמת שנמאסת בעיניו ומכ"ש אם יש לה איזה מום ע"ז ג"כ
נאמר כי שנא שלח רק שב"ה אורחא דמילתא נקטי שאין דרך להטיל שנאה על אשתו רק בפשעה אבל העיקר
תלוי בשנאה כפשטא דקרא. ח"מ שם ג אולם בזיווג ראשון עיין באר היטב שם שהביא מכנה"ג בשם הרא"ם.
אשה שהיא מאוסה ביותר ומאיסה ליה אפ"ה אין לו לגרשה בזיווג ראשון כנה"ג בשם הרא"ם.

⁴⁸ אין הפירוש שלקחתה בראשונה אלא אותה שמגודלת עמך כמו שפירש"י סוף גיטין וז"ל זיווג ראשון אשת
נעורים ובה משתעי קרא עכ"ל וכבר נתבאר דבשניהם מצוה לשלח אם נמצא בה דבר ערוה אלא החילוק
לענין למהר לשלח כמשמעות לשון המור. ט"ז שם ה. משמע לי דזיווג ראשון מיקרי דוקא כשהיא בתולה
ובכה"ג הוא דמזבח מוריד עליו דמעות והכי דייק לן לישנא דקרא. פרי חדש שם

⁴⁹ ועיין ב"ש ב שבתחילה דייק מדברי המור שמוטל על הב"ד לכופו אותו לכתחלה שאל יגרש אשתו
הראשונה משום דבר אבל הביא דברש"י משמע שאפי' זיווג ראשון מותר לגרש משום דבר אבל שנוי הוא
למקום, ואפש' אף לדעת המור פליגי בזיווג א' ולב"ה מותר לגרש זיווג א' משום דבר אלא הואיל מזבח מוריד
דמעות ראוי שלא יגרש משום דבר אבל אם רוצה לגרש לא כפינן ליה וכן נוסין דברי הרמב"ם כמ"ש בסמוך,
לכן מסתבר דמוטל עליהם להזהיר אותו שאל יעבור על התורה דכתיב כי מצא בה ערות דבר, ואם עבר וגירש
אפי' בלא דבר לא כפינן ליה להחזירה ש"ס

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

(ב פסוק יג – יד) וזאת שנית תעשו פסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה וגו' ואמרתם על מה וגו' אשת נעוריה אשר אתה בנדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך. והיינו זיווג ראשון, וכתוב בתורה (שם פסוק טו) ונשמתם ברוחכם ובאשת נעוריה אל יבגדו.

וכבר התבאר דוקא בימיהם שהיו מגרשין בעל כרחו, אבל אם מגרשה מדעתה מותר⁵⁰. ובעל כרחו נמי לא אמרן שלא יגרשנה אלא כשמגרשה מחמת פשיעת דבר, אבל אם מגרשה מחמת ערות דבר מצוה לגרשה אפילו בעל כרחו ואפילו אשתו ראשונה.

ואם מצא בה פריצות פעם ראשונה י"א⁵¹ שאם יש תקוה שתטיב דרכיה, בזיווג ראשון לא יגרשנה. ובזיווג שני ישלחנה קודם שיתחזק המדון ביניהם להמקום ח"ו. ומצות גירושין היא מצות עשה במקום בו צריך לכך⁵².

הדרן עלך המגרש וסליקא לה מסכת גיטין

⁵⁰ אפשר שאף ברצון האשה שאז אין איסור בדבר מ"מ אין ראוי לעשות כן או י"ל שאף אם מצא בה ערות דבר כגון שהעיד לה אחד שמצוה לגרשה לא יאמר אני מאמין לו ויגרשה מיד אלא יהיה מתון בדבר ואל ימהר לשלוח ויעשה חקירה יפה באולי לא יצטרך לגרשה. ח"מ שם ב. ו"ל הר"ן בתשו' סימן י"ז: מ"ש כל המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות ה"מ ברוצה לעמוד תחתיו והוא משלחה בע"כ כמ"ש הכתוב על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריה אשר אתה בנדת בה והיא חברתך ואשת בריתך, אבל באינה רוצה לעמוד אין נדנוד עבירה בגירושיה דכל כה"ג "גרש לין ויצא מדון" ע"כ. ועיין ספר שי למורא סימן קל"ב. גט פשוט שם ט, ועיין פרי"ח ה' שכתב שאף מדעתה אין למהר לגרשה. וכ' בס' ב"מ ויראה לע"ד דהיינו דוקא כשהוא תובע הגירושין בזה י"ל אף שהיא מתרצה ג"כ מ"מ לבה דוה אלא שאינה יכולה לסרב אבל כשהיא תובעת פשיטא שהיתר גמור הוא. ומובא בפ"ת ג

⁵¹ ויש בזה שני סברות הפכיות האחת לגרש תיכף עד שלא תתרבה פן ירבה ויפרוץ וכמ"ש הכתוב פוטר מים ראשית מדון ותכף יראה לבטל קודם שיתחזק המדון ביניהם להמקום ח"ו ע"כ לא יתן מקום כלל לזה ויש סברא להיפך דלא יגרש מהר דמי יודע (שמא) תשוב ותתקן מעשיה כמו שדרכו של הקדוש ברוך הוא עם בריותיו מעביר ראשון ראשון וזהו החילוק שבין זיווג ראשון לזיווג שני דבשני תפוס לשון ראשון שזכרנו ובזיווג ראשון תפוס לשון שני דהיינו להמתין מלגרש (כי) מי יודע (שמא) תשוב ותנחם ותלמד מדרכו של הקדוש ברוך הוא עמנו. מ"ז שם ד ועיי"ש איך שבזה פירש לשון הפסוק במלאכי

⁵² וז"ל הבאר היטב שם מצות גירושין הוא מצות עשה. ומתהרנ"ח היה נותן טעם לפ"ז למה שנוהגין לתת גט בש"מ שמת בלא בנים אעפ"י שבגט זה הם מבטלים מצות חליצה או יבום. מפני שנתנית הגט ג"כ היא מצות עשה. הרשב"א בתשובה סי' י"ח נתן טעם שאין מברכין על מצוה זו מפני שיש גירושין שהם בעבירה כגון שלא מצא בה ערות דבר ששנוי המשלח ע"ש.

הלכות הדף היומי

מסכת גיטין

הדרן עלך מסכת גיטין והדרן עלך

זכינו בלימוד ובסיום מסכת גיטין להלכה, המפרשת האמור בתורה, וכתב לה ספר פריית ונתן בידה.

שגט סתם איירי בגט אשה, כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקת, הנכתב בספרא דמובהק בי"ב שורה.

וכשם שנכתב כשיעור י"ב שיטין המפסיקין בין ארבעה חומשי ספר תורה, והפסק שבין וידבר למשנה תורה אינו אלא חוזר ושונה מה שלמעלה.

כך נזכה אנו בשינון וחזרה, לידע המסכת על בוריה.

ללמוד וללמד לשמה, כשם שבגט וכתב לה לשם האיש ולשם האשה.

ומתוך לימוד דיני וניצא, נזכה להתחיל לימוד מסכת קידושין בדיני והיתתה.

וכתב לה ספר ונתן בידה, מסכתות וספרים אחרים ללמוד ולעשות בשמחה.

נזכה במהרה תחת בעלה הראשון אשר שלחה, לנבואת אלה ושובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה, באהבה עזה רשפיה רשפי אש שלהבתיה.

איש ואשה זכו שכינה ביניהם בשם י"ה, באש מן השמים רבוצה על המזבח, שתהיה חיבתנו שלמה.

ויקויים בנו מהרה ונענה שמה כימי נעוריה, תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי. אשת נעורים באהבה.